

ORIGJINA E NUMRAVE

EKSPOZITË NGA ARTISTI
URIM BERISHA

“

Në idenë e autorit qëndron
sfidimi i artit, ngase fton
numrat si mysafir te ai,
por gjithashtu sfidon edhe
numrat, duke u dhënë atyre
ngjyra dhe ndjeshmëri.

Bashkim Mehani, organizator | Adem Durraku, kurator | Romir Imami, fotograf
Dizajni: MEBAdesign | Shtyp: IlliriPrint

Berat Mehani

NUMRAT PËRMES ARTIT

Një Meditim rreth gjurmëve të zanafillës

Berat MEHANI, studiues i filozofisë islame

Veptra e artit, edhe ajo më abstraktja, përmban në vetvete një proporcion, një perspektivë, një balancë, pra, pas çdo objekti qëndrojnë figurat gjeometrike, matematika apo numrat. Ndërsa numrat, si objekte abstrakte matematikore, në vetvete nuk bartin asnjë cilësi; janë thjesht kuantitet. Mirëpo, çfarë ndodh me një vepër arti të mbushur me përshtypje/eksperiencë ndjesore e mendore, e cila ka për temë numrat? Arti, si shprehja më e lartë e krijimtarisë njerëzore, pretendon për një të "vërtetë", qoftë transcendentale, qoftë ekzistenciale, nga përvoja e të jetuarit në botë, dhe si i tillë flet gjuhën më të lartë dhe prek kufijtë e së vërtetës në skajet e horizonteve. Në art fle e gjalla, e bukura, e vërteta. Nga ana tjetër, shkenca, që në thelb ka numrat, krijon modele të shumta ku, në sajë të tyre zbërthehet çdo enigmë e botës, duke llogaritur, thurur teori, paradigma dhe shpjegime. Në shkencë ka sasi, llogaritje, hapësirë dhe çdo gjë tjetër materiale.

Urim Berisha në veprat e tij, duke bashkuar simbolet e numrave dhe gjeometrisë me ngjyrat e artit, përpjket të paraqesë një pyetje themelore ekzistenciale. E, kjo përpjekje, më në fund, thërret për kërkimin e gjurmëve që i bashkojnë këto dy fusha. Gjurmë që njeriu modern i ka harruar dhe i ka mbuluar, duke ushtruar dhunë mbi to, ndërsa përfundimet e kësaj qasjeje janë rrënuese si për njeriun, ashtu edhe për natyrën. Në idenë e autorit qëndron sfidimi i artit, ngase fton numrat si mysafirë tek ai, po gjithashtu i sfidon edhe numrat, duke u dhënë atyre ngjyra dhe ndjeshmëri. Kjo dikotomi, që në vetvete bart pretendimin e së vërtetës, na bën të mendojmë për secilën fushë veç e

veç, pastaj për potencialet e tyre për t'i kuptuar fshehtësitë e natyrës, të botës dhe të kozmosit si tërësi. Ndërsa, rruga e tretë që manifestohet në vepër synon një bashkim të të dyjave, ngase vetëm në këtë formë, ndoshta, mund t'i kuptojmë fshehtësitë e natyrës, dhe pastaj edhe të vërtetën absolute. E gjithë kjo përpjekje shfaqet si brengë e kohës kur shkenca ka kaluar pragun e kompetencave të saj, duke bërë objekt llogaritjeje çdo të ndjeshme e të gjallë, ndërsa arti, si kundërpërgjigje e kohës kur metat qarkullojnë pa ndalë, ka lënë pretendimin mbi të vërtetën dhe është shndërruar në instalacione momentale, si kryengritje dhe pakënaqësi ndaj botës që vetëm zgjerohet duke harxhuar. Numrat, racionaliteti, logjika, imagjinata, intuita, përkundër çdo kundërthënieje, burojnë nga një krua i vetëm.

Jo rastësisht, përkundër modës së kohës, piktori Berisha, përmes figurave thërret, gjithashtu për të kujtuar gjenezën dhe rrugëtimin e gjatë historik të njerëzimit. Në sajë të këtij rrugëtimi, ndoshta, njeriu sadopak kujton atë që ka harruar. Pikërisht këtu shtrohet pyetja, e cila është po aq e vjetër dhe antike, sa edhe moderne dhe bashkëkohore: Cili është çelësi për ta kuptuar botën/natyrën/universin? Pa u hutuar, sot jepet përgjigjja se shkencat ekzakte, me matematikën në krye, janë ato që e kuptojnë botën; mirëpo si e sheh botën matematika? Nën dritën e matematikës, sot kemi një botë moderne ku çdo gjë vlerësohet nga këndi i racionalitetit, progresit, industrializmit, dhe njeriu me këtë armë të fortë mbizotëron mbi çdo gjë. Njeriu modern u bë zot i natyrës, duke ia hequr mbulesën e magjishme që kishte bartur për mijëra vjet

dhe duke ia dhënë vetes të drejtën absolute mbi të. Mirëpo, shtrohet pyetja: Si arriti njeriu në këtë koprraci? Që nga koha antike, numrat dhe format ideale gjeometrike ishin bazë e mendimit ideal, kur, sipas kësaj qasjeje, çelësi i kuptimit të natyrës dhe universit në përgjithësi ishte metoda e matematikës. Pitagora thoshte se "çdo gjë është e përbërë nga numrat", ndërsa Platoni format ideale gjeometrike i konsideronte si të vërtetat më absolute që ekzistojnë në vetvete. Aksiomat e Euklidit për mijëra vjet shërbyen si principet themelore të natyrës. Krahas kësaj, natyra është plot cilësi të tjera, ku lëvizjet në vetvete bartin një shpirt, një qëllim, si dhe nuk janë thjesht reaksione mekanike e automatike. Pikërisht për këtë arsye Aristoteli e refuzoi matematikën si metodë për ta kuptuar natyrën, sepse, sipas tij, çdo lëvizje në natyrë ka një qëllim për realizimin e esencës që bart në vete. Pra, gurët, bimët, zogjtë, me një fjalë, e gjithë natyra janë gjithmonë në lëvizje drejt një qëllimi, dhe pa dyshim, çdo bërje dhe shuarje/zhbërje i shërbejnë këtij qëllimi. Lëvizjet në natyrë nuk mund të kuptohen me matematikë, sepse në numra ka vetëm kuantitet, kurse në të gjallën ka qëllim. Edhe pse metodat matematikore u përdorën për shumë nevoja, botëkuptimi i Aristotelit ndaj natyrës mbizotëroi deri te Revolucioni i Kopernikut, përkatësisht fillimit të epokës moderne. Galileu, duke brohoritur zëshumë dhe guximshëm, shpalli fitoren e Platonit; ai tha se "natyra është një libër i shkruar me shkronja gjeometrike", dhe lëvizjen si koncept e ktheu nga diçka që bart qëllim, në "gjendje" të një objekti që zë vend në hapësirë. Pas këtij hapi kolosal, mekanika e Njutonit dhe metoda karteziante zbërthyen çdo gjë, bazuar vetëm në matematikë; ndërsa njeriu, si zotërues i kësaj metode, u bë i zoti i saj. Ai, pa asnjë ngurrim, ia dha vetes të drejtën për ta përdorur, formësuar dhe ndryshuar çdo gjë në natyrë. Arritje e lartë për njeriun, megjithatë njëkohësisht po aq tragjike. Njeriu ua preu rrugën lumenjve, i shpyllëzoi kodrat, i ndryshoi gjenet e bimëve dhe të kafshëve dhe, si përfundim, sot gjendemi pranë një krize ekologjike, humane dhe ekzistenciale. Fuqia e numrave njeriun e hutoi, e bëri mendjemadh, të egër dhe të pamëshirshëm; ai harroi se edhe vetë është pjesë e natyrës, dhe se pa të, rrezikon ekzistencën e qenies së llojit që i përket.

Autori përdor gjuhën e artit, duke bërë me gisht drejt problemit; mirëpo pse e zgjedh gjuhën e artit? Arti, qysh nga fillimet e tij, duke përdorur imagjinatën dhe intuitën e lartë mendore, përmes dhënies së formës materialeve të ndryshme, manifestoi brengat më ekzistenciale njerëzore. Brenga, që fillon qysh nga ritualet për thirrjen e shpirtit të gjahut, deri te kërkimi për më të bukurën, më madhështoren, pra, të vërtetën. Arti fillon atje ku përfundojnë racionaliteti, logjika dhe matematika. Arti I përdor të gjitha këto, dhe është më shumë se shuma e tyre. Në veprën e artit fle e vërteta, kurse artisti i kërkon gjurmët e së vërtetës duke folur gjuhën e tij. Përkundër ekzaktësisë, saktësisë dhe pandryshueshmërisë së premisave e parimeve matematikore, arti manifeston shumëllojshmëri të kuptimeve, duke kaluar kufijtë e materialit nga i cili është bërë, duke hapur rrugëtime drejt kuptimit të fshehtësive të natyrës, përvojës njerëzore dhe të vërtetës hyjnore. Mirëpo, sot arti është në krizë, sepse ngadhënjimi i racionalitetit mekanik e zhbëri kuptimin e jetës. Arti shkëputi lidhjen me të vërtetën, ku detyrimisht, si i hutuar, ra në duar të konstrukteve të vrazhda matematikore. "Arti vdiq! Rroftë arti i makinave", thotë manifesti i konstruktivistëve. Arti filloi t'i kërkojë objektet ideale në konstrukte, kube, figura gjeometrike, makineri, inxhinieri, pra, në numrat dhe parimet e matematikës. E bukura është makinë, racionalitet, gjeometri, prodhim dhe fabrikë. Ndërsa e vërteta nuk ekziston, sepse kjo është epoka e post-të vërtetës (post-truth); prodhimi, konsumimi, konstrukt dhe fuqia kanë dëbuar që moti kuptimet e së gjallës dhe asaj që e njohim si hyjnore. Në fillimet e kësaj krize, shkencëtari Alexander von Humboldt thirri për një kuptim më gjithëpërfshirës të natyrës, ku shkenca dhe arti, vetëm së bashku, do të mund t'i shpalosin fshehtësitë e natyrës. Njeriu, mbulesën e fshehtësive të natyrës, pa art asnjëherë nuk mund ta largojë; megjithëse larg kësaj përpjekjeje njeriu mendjemadh dhe racional e mohoi tërësisht shpirtin e natyrës dhe fshehtësitë e saj.

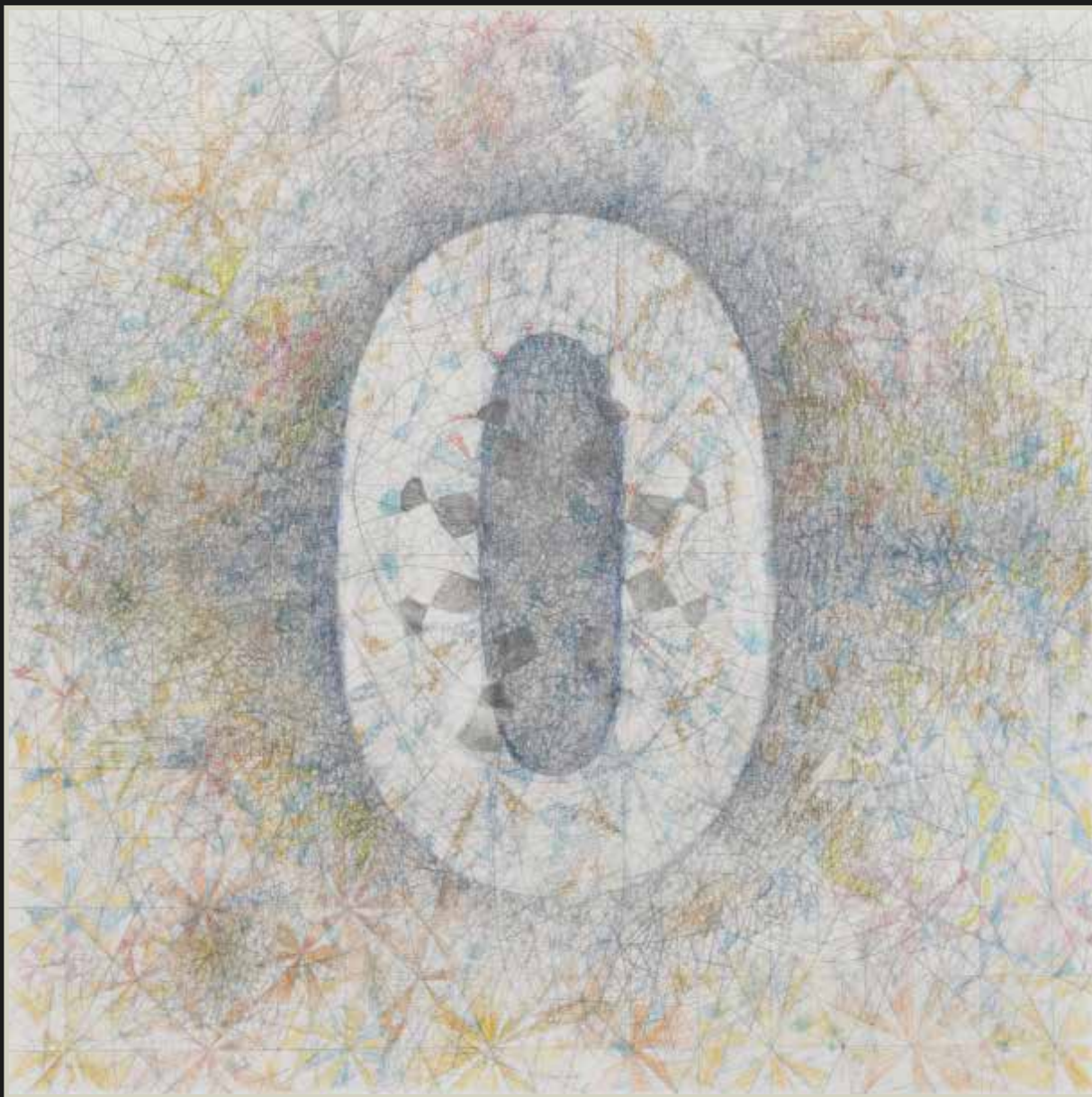
Sot, në këtë epokë postmoderne, njeriu gjendet përballë një shpërthimi të imazheve. Ky densitet i imazheve, sa nxit për një metodë të leximit të tyre, po aq e shkatërron koherencën e të menduarit. Sot njeriu është një homo pictor, një qenie që në esencë ka prodhimin imagjinar të pam-

jeve dhe, mu për këtë, autori/piktori e përdor këtë gjuhë, për të marrë në pyetje thelbin e krizës që racionaliteti, makina, pra numrat, janë bërë shkaktar. Piktori në veprat e tij sikur i merr në pyetje, l vendos numrat në forma, hapësira dhe kohë të ndryshme. Me këtë ai thërret për gjurmimin e fshehtësisë së numrave, ngase vetëm në këtë formë mund të kuptohet lidhja e tyre me të gjallën. Sikurse dihet, gjithmonë vepra e artit kalon përtej ngjyrave të tualit, figurave të vendosura në të, duke kërkuar të gjurmohet tregimi që fshihet pas asaj që është e dukshme. Numrat qëndrojnë aty, në mes të figurave gjeometrike, mirëpo cili është vendi ku ndërtohen këta numra, dhe cila është lidhja me këto figura? Ky abstraktizim, përmes shprehjes konkrete, pa dyshim se lëviz drejt vendit ku numrat ndërtohen. Edhe pse mendohej se numrat janë objekte ideale të pavarura, mendimi kantian tregon se janë vetëm prodhime apriori të mendjes njerëzore. Hapësira dhe koha, si aftësi themelore të mendjes/shpirtit, janë vendi ku qëndrojnë numrat. Pra, si objekte abstrakte, numrat ndërtohen në gjykimet e mendjes, gjegjësisht, në intuitën e pastër mendore. Mendja i ndërton ata, dhe po ashtu është në vetëdije për këtë aftësi. Kur shohim numrin 0, që në një formë tregon boshllëkun, pyesim se ku gjendet ky boshllëk. Zero, si diçka e paqartë, është veçori ku mundësohet dallimi, saktësisht, veçimi i një gjëje nga të tjerat gjëra, pra përcakton një objekt nga ajo çka nuk është. Zero është boshllëk që l ndan dy gjëra të ndryshme; ngase vetëm në këtë mënyrë në mendje mund të veçohet një gjykim nga ajo që nuk është. Në këtë mënyrë zero krijon kontraditë dhe boshllëk mes një objekti dhe të kundërtës së tij; pra, ky boshllëk mes dy mendimeve formon numrin një (1), duke e veçuar atë nga e papërcaktuara. Me formimin e numrit një mundësohet përcaktimi individual i objektit apo l gjykimit. Me mundësinë e përcaktimit të njëshit, jepet mundësia e formimit të dyshit, treshit, e kështu me radhë, duke i vendosur ata në seri. Vetëm mendja njerëzore di të numërojë dhe është në vetëdije të këtij procesi, ndërsa makina kryen vetëm funksione formale pa e pasur idenë se çfarë, në të vërtetë, janë numrat.

Autori Berisha, duke i vendosur numrat në mes të figurave gjeometrike, ofron një thellësi; kjo thellësi, që përmes perspektivës ofron një boshllëk, bashkon dy elementet e aritmetikës dhe të gjeometrisë, duke i kontestuar

ato. Ato, si të vetme, pa një qenie të vetëdijshme, sikur as nuk ekzistojnë. Në anën tjetër, këta numra magjikë sikur janë të fshehur në çdo cep të kozmosit. Nëse këta numra, si objekte të pastra abstrakte, formohen vetëm në aftësitë e shpirtit njerëzor, atëherë ky shpirt, që e mundëson këtë veprim, duhet të vijë nga një botë jomateriale, nga diçka më e lartë, gjegjësisht hyjnore. Sepse racionaliteti pa vetëdije është vetëm makinë, kurse makina nuk është në dijeni të vetvetes. Njeriu, me anë të numrave, e kupton natyrën, dhe kjo harmoni e fshehur nuk është rastësisht në natyrë: aftësia e dhënë te njeriu krijon një lidhje mes tij dhe botës së jashtme, e që kuptimi i saj buron nga gjurmët e së gjallës në të dy anët. Njeriu ndërton numrat në mendjen e tij, kurse ata janë shenja të natyrës; vetëdija e tij mbi këtë ia kujton atij se edhe natyra buron – edhe pse në një formë tjetër – nga i njëjti burim. Autori, me veprën e tij, është në kërkim të këtij burimi që e bashkon njeriun dhe natyrën rreth së vërtetës që gjendet larg nga materialja. Autori, si qëndrim, në shprehjet artistike që krijon, vendos numra, katrorë, trekëndësha dhe rrethe, si gjuhë e racionalitetit ekzakt, megjithëse as nuk synon t'i madhërojë, as t'i shpallë si absolutë. Përkundrazi, ai herë-herë i zbeh, i rotullon dhe i shkrin në njëri-tjetrin; herë-herë me fuqinë e ngjyrave i spikat, i shndrit dhe i thellon në të papërcaktuarën. Në këtë formë, saktësia, llogaritja, logjika, imagjinata, e fshehta, e dukshmja, bashkohen në një princip që l mundëson, mirëpo që njëkohësisht është jashtë tyre. Çka ofron arti? Rugëtim dhe një vërejtje: arti nuk është gjykim, por mundësi për pyetje. Numrat, pa të gjallën, s'kanë kuptim. Njëra anë e së gjallës i takon botës racionale të numrave, ndërsa ana tjetër asaj shpirtërore, e që gjuha e saj është arti. Berisha, duke i bashkuar këto dy fusha në një vend, shtron përpara vëzhguesit problemin më qenësor të kohës. Metoda shkencore do të kthehet në binarët e respektit të së gjallës vetëm atëherë kur njeriu e kujton burimin e këtij potenciali. Arti, si shprehje më e lartë, si i pazëvendësueshëm, është bashkues i kësaj lidhjeje. Pohim që, pa dyshim, si asgjë më shumë jep shpresë për njeriun, që ta ndalë tradhtinë ndaj vetvetes, ndaj natyrës dhe ndaj Krijuesit.

Stamboll
Korrik, 2024

"Trashëgimia ime, zero"

30x30cm

Vizatim në letër, 2023

"Lindja e Vendvlerave"

70x70cm

Akryl në pëlhurë, 2024

"Një në kub - I"

30x30cm

Guash në letër, 2011

"Një në Kub - II"

50x50cm

Akryl në qilim, 2023

"Dy në kub"

50x50cm

Akryl në qilim, 2023

"Tre në kub"

70x70cm

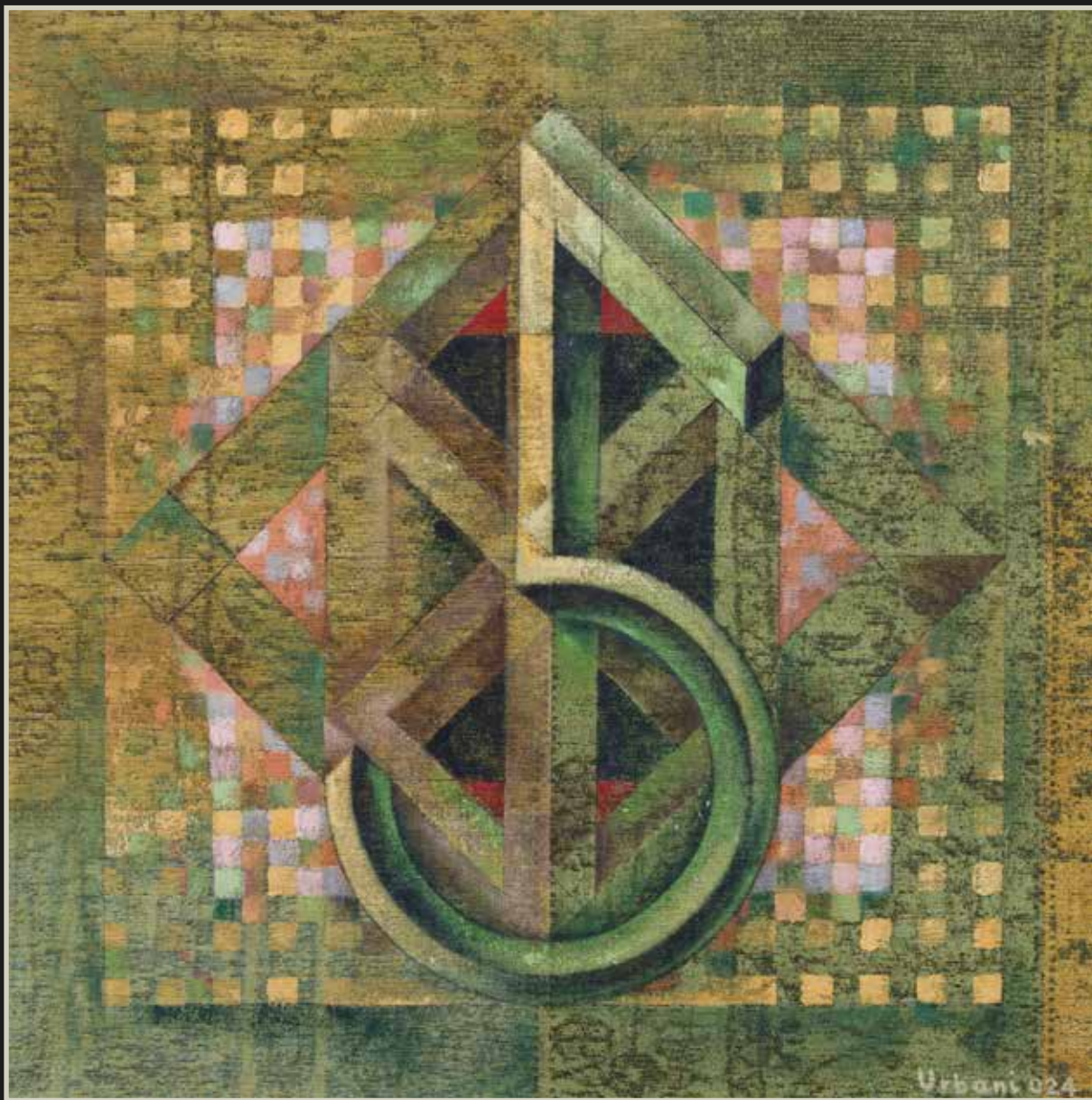
Akryl në qilin, 2024

"Katër në kub"

30x30cm

Akryl në letër, 2020

"Pesë në Kub"

76x76cm

Akryl në qilim, 2023

"Gjashtë në kub"

76x76cm

Akryl në qilim, 2024

"Shtatë në kub"

76x76cm

Akryl në qilim, 2023

"Tetë në kub"

77x74cm

Akryl në qilin, 2023

"Nëntë në kub"

76x76cm

Akryl në qilim, 2023

"Kompozicion 490"

76x76cm

Akryl në qilin, 2023

"Kompozicion 260"

76x76cm

Teknikë e kombinuar, 2024

"Kompozicioni 123"

40x50cm

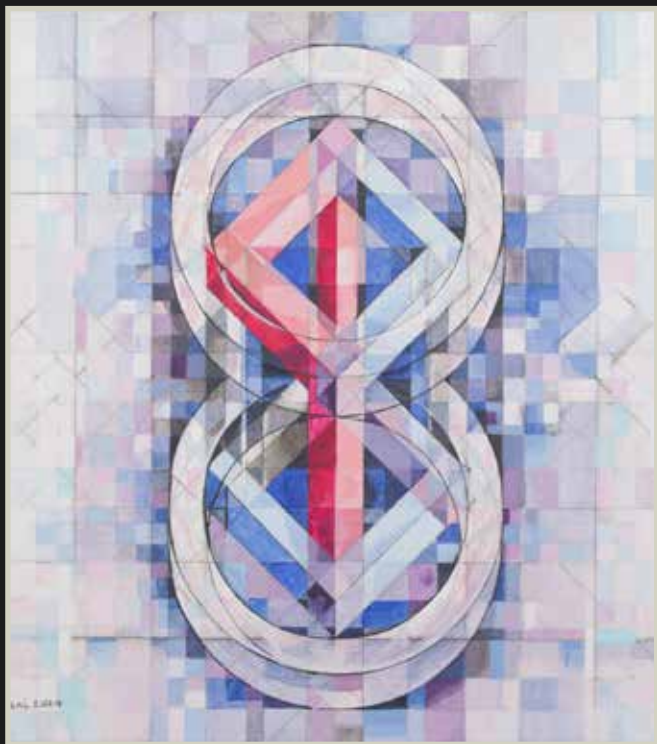
Akryl në pëlhurë, 2024

"Pesë në kub"

30x30cm

Guash në letër, 2020

"Kompozicioni 348"

60x60cm

Akryl në pëlhurë, 2024

"Vlera e kushtëzuar"

30x30cm

Akuarel në letër, 2024

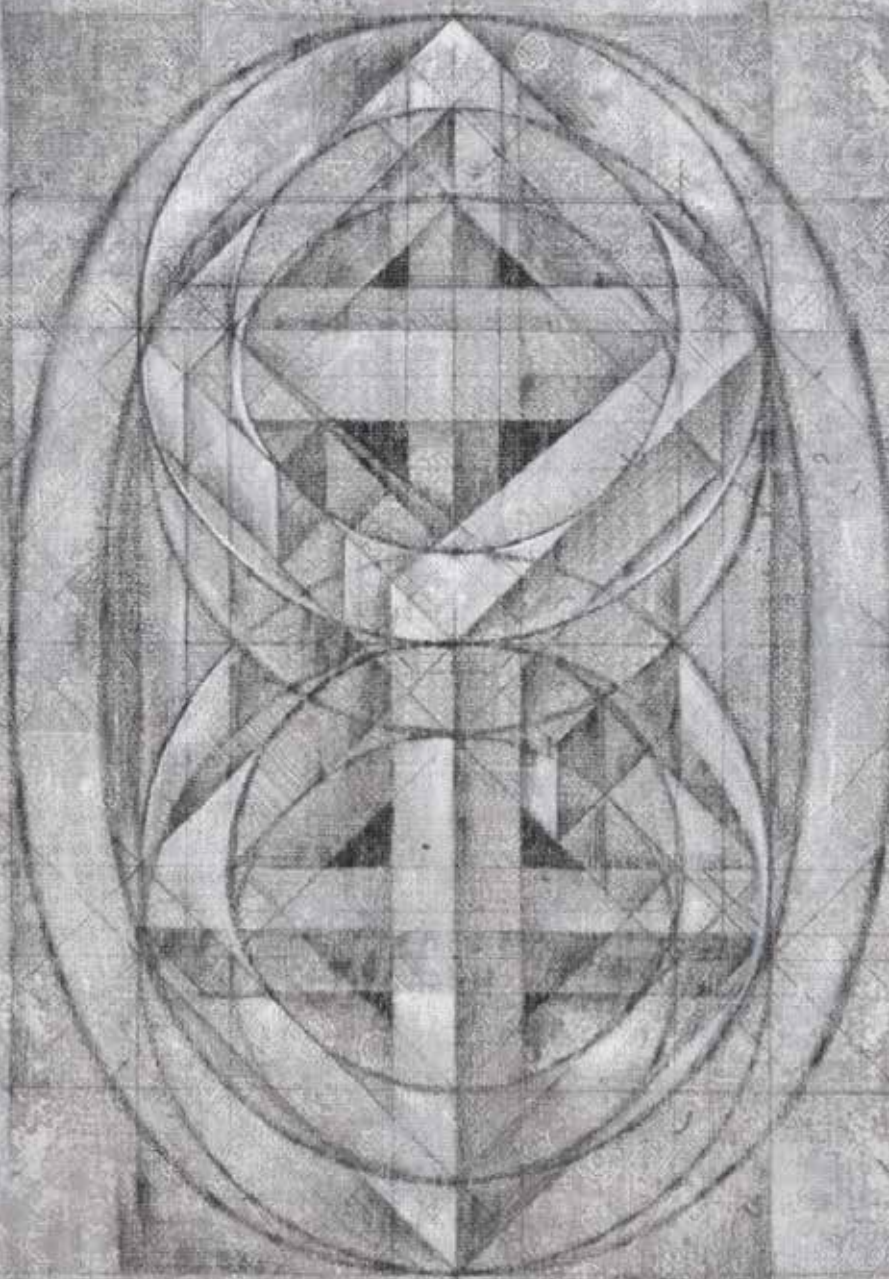
BIOGRAFI

Urim Berisha – URBAN ka lindur në Dardanë (Kamenicë) më 23 korrik 1979, ku ka përfunduar gjithashtu shkollimin fillor dhe të mesëm. Ai ka studiuar pikturën në Fakultetin e Arteve të Bukura në Prishtinë dhe ka diplomuar në vitin 2002 në klasën e profesorit Esat Valla. Po atë vit, ai emigroi në Zvicër, ku ende jeton me bashkëshorten dhe tre fëmijët e tij. Që nga viti 2003, Urimi është anëtar i Shoqatës së Artistëve Figurativë në Zvicër, e themeluar nga heroi kombëtar Agim Ramadani. Në kuadër të kësaj bashkëpunimi, ai ka marrë pjesë në disa ekspozita kolektive në qytete të ndryshme të Zvicrës. Në ekspozitën kolektive të organizuar nga kjo shoqatë në vitin 2005, Urimi fitoi çmimin “Paneli arte çmimi Agim Ramadani”. Më vonë, ai u bë gjithashtu anëtar i Shoqatës së Krijuesve Shqiptarë në Zvicër. Për disa vite, ai ka bashkëpunuar me galerinë e famshme “Kunstgalerie Nievergelt” në Cyrih. Në vitin 2023, pas një periudhe të gjatë, ai u kthye në Kosovë. Po atë vit, ai mori pjesë në ekspozitën kolektive “Ekzistenca I”, të organizuar nga Drejtoria e Kulturës së Komunës së Gjilanit, si dhe në ekspozitën kolektive të organizuar nga Shoqata e Artistëve Vizualë të Gjilanit. Përveç ekspozitave kolektive, Urimi ka organizuar gjithashtu dy ekspozita personale (2006 dhe 2014) që janë mbajtur në qytetin e Cyrihut.

EKSPOZITAT:

- Ekspozitë grupore, kafegaleria “Koha”, Gjilan, 2000.
- Ekspozita “Arti Islam II”, 2001, Çmimi i publikut.
- Ekspozite grupore “Galeria e Ministrisë së Kulturës, kompleksi “Qafa”, Prishtinë 2002.
- Ekspozitë grupore, “Volkshaus Zürich”, Cyrih 2004.
- Ekspozitë grupore me SHAP “Agim Ramadani”, fitues i çmimit “Peneli i Artë”, çmimi “Agim Ramadani” për pikturë, 2005.
- Ekspozitë grupore, “Volkshaus Zürich”, Cyrih 2006.
- Ekspozitë personale “Galeria e Arab Bank Zyrih”, 2006, Cyrih, Zvicër.
- Ekspozitë grupore “Salloni Vjeshtor”, 2007, Reinfellden, Argau, Zvicër.
- Ekspozitë Grupore, Cyrih, 2008.
- Kunstauktion Zürich, Kunstgalerie Nievergelt, Kunsthaus Zürich, 2008.
- Ekspozitë grupore, “Schlieren Zh”, Zvicër, 2009.
- Kunstauktion Zürich, Kunstgalerie.
- Nievergelt, Kunsthaus, Cyrih, 2011.
- Ekspozitë grupore, Kisha katolike Shqiptare në Zvicër, Sirnach Turgau, 2011.
- Kunstauktion Zürich, Kunstgalerie Nievergelt, Kunsthaus Cyrih, 2012.
- Ekspozitë personale retrospektivë “Metamorfoza” “Byrogaleria e Neosana”, Cyrih, Zvicër, 2014.
- Ekspozitë grupore me Litografi, Galeria “Wolfesberg”, Cyrih, 2016.
- Ekspozitë grupore “Ekzistenca”, Galeria e Teatrit, Gjilan, 2023.
- Ekspozitë grupore me SHAP të Gjilanit, Gjilan 2023.
- Ekspozitë grupore “Gemeindegalerie in Spreitenbach”, Spreitenbach Ag, CH 2024.
- Ekspozitë grupore “Ekzistenca II”, Galeria e Teatrit, Gjilan, 2024.

Urbanioz

“Homazhe El Hvarizmit” | 79.5x100cm | Pastel i thatë në tapet, 2024